

## INHOUD

Voorwoord bij de derde druk	7
‘Sranang’, ons vaderland	11
Het tijdperk der slavernij	17
De komst der blanken	19
El Dorado	21
De eerste nederzettingen	24
Het Hollandse bewind	25
De slavenhandel	29
De markt	30
In slavernij	32
De slavin	37
De meesters	39
De straffen	44
Geschiedenis des Vaderlands	50
Van Aerssen van Sommelsdyck (1683-1688)	51
Het gespuis	55
De bostochten	59
Mr. Johan Jacob Mauricius (1742-1751)	63
Gouverneur Crommelin (1752-1768)	70
Gouverneur Nepveu (1770-1779)	72
Boekoe (tot stof vervallen)	72
Het laatste hoofdstuk van het verzet	81
Suriname onder Brits bestuur	83
De grote brand	86
Het lot der ethici	89
Blanke kolonisatie	93
Vechten tegen de bierkaai	97
Gouverneurs op parade	98
De afschaffing der slavernij	101
De vrijheid?	103
De grote uitverkoop	105

Het tijdperk der 'vrijheid'	109
Zo leven wij	111
Het wezen der autonomie	114
Fin de siècle	117
Contractarbeid	120
Vrije arbeid	127
Op jacht naar goud	136
De grote cultures	138
Waar blijven de miljoenen?	139
Resultaten	150
Weerzien en afscheid	155
Noten	170

## VOORWOORD BIJ DE DERDE DRUK

‘De waarheid doet de storm tegen zich opsteken, die haar zaden in het wijde uitstrooit.’

Tagore

‘Geen volk kan tot volle wasdom komen, dat erfelijk met een minderwaardigheidsgevoel belast blijft. Daarom wil dit boek trachten het zelfrespect der Surinamers op te wekken.’ Dit schrijft Anton de Kom in het hoofdstuk ‘Geschiedenis des Vaderlands’ (p. 50).

Hij voorzag dat het Surinaamse volk, belast met de erfenis van het kolonialisme, een lange, zware weg zou moeten gaan om uit te groeien tot een volwaardige natie.

*Wij slaven van Suriname* is ten dele een politiek commentaar op de geschiedenis van Suriname en ten dele een schreeuw om rechtvaardigheid. Het is, en dat is misschien het belangrijkste, geschreven door een landskind, dat door zijn afwijkende opvattingen de koloniale onderdrukking aan den lijve heeft moeten ondervinden.

Anton de Kom werd geboren te Paramaribo in 1898.

‘Het was een rustig kind. Als jongen altijd met zijn neus in de boeken,’ zo vertellen familieleden.

Zijn vader was gouddehver. Na een teruggang in de goudwinning richtte hij zich op de landbouw. Het gezin bestond uit zes kinderen, drie jongens en drie meisjes. Anton was de oudste zoon. Hij bezocht de Paulusschool in Paramaribo – lagere school en mulo, wat in die tijd, 1910, een uitzondering was.

Getuigschriften geven aan dat hij vanaf 1916 als kantooremployé heeft gewerkt bij onder andere de deurwaarder H.C. Cooke en drie jaar bij de Balata Compagnieën Suriname en Guyana.

Deze laatste werkkkring bracht hem in contact met de balata bleeders. Dit werd ook zijn eerste confrontatie met uitbuiting. Een arbeider die hem gekend heeft, zegt: ‘Hij zat op kantoor en vocht voor ons. Hij zorgde ervoor dat wij het loon kregen waar wij recht op hadden.’

In juni 1920 vertrekt De Kom naar Nederland. Hij treedt vrijwillig in dienst bij het 2e Regiment Huzaren. Na één jaar verlaat hij de militaire dienst en vindt werk als assistent-accountant. In januari 1926 trouwt De Kom met Petronella C. Borsboom. Uit dit huwelijk worden drie jongens en één meisje geboren.

In de jaren twintig, als één van de weinige kleurlingen in Nederland, komt hij in aanraking met de Indonesische nationalistische studenten, zoals Mohammed Hatta, die later bij de politieke bewustwording en bevrijding van Indonesië zo'n belangrijke rol zouden spelen. Mede door hen groeide De Koms politiek bewustzijn. Ook de opkomst van de Black Movement in Amerika met onder andere het optreden van Marcus Garvey, werkt hieraan mee. Hij komt in contact met Nederlandse linkse schrijvers en ontwikkelt zich tot een goed spreker. Hij houdt lezingen over Suriname, zijn land, en tegen het kolonialisme.

‘Een sociaal bewogen man, rustig en bescheiden, maar die fel reageerde op onrecht en uitbuiting,’ zeggen mensen die hem toen gekend hebben.

In december 1932 keert De Kom wegens familieomstandigheden terug naar zijn vaderland.

De sociale situatie daar is mensonterend. Er is niets veranderd sinds 1920: hoge kindersterfte, ondervoeding, werkloosheid, krotten, slechte gezondheidszorg. De Kom besluit een adviesbureau op te richten. Hij luistert naar de klachten van de mensen en spoort ze aan tot solidariteit en organisatie.

Dit alles wordt door de koloniale overheid gezien als een bedreiging. Zij grijpt in en arresteert De Kom.

Op 7 februari 1933 trekken honderden creolen, Hindoestanen en Javanen naar de procureur-generaal en eisen de vrijlating van de man die opkomt voor hun rechten. Onverwacht opent de politie het vuur op de menigte. Er vallen twee doden en verschillende gewonden.

Na drie maanden gevangenschap zonder veroordeling wordt De Kom in mei 1933 op de boot naar Nederland gezet. De uitwijzing, zijn politieke betrokkenheid en de crisisjaren maken het bestaan voor hem en zijn gezin in Nederland verre van gemakkelijk.

In de oorlog verzet hij zich fel tegen het fascisme. Hij schrijft in de illegale pers. Als gevolg hiervan wordt hij in augustus 1944 door de Duitsers gearresteerd en gedeporteerd naar een concentratie-

kamp in Duitsland, waar hij in april 1945 overlijdt. Medegevangenen vertelden later hoe moedig De Kom de vernederingen van zijn gevangenschap verdroeg en voortdurend sprak over zijn geliefd Suriname.

Zijn levensovertuiging, een directe afwijzing van armoede, onderdrukking en uitbuiting, is nog steeds in zijn boek *Wij slaven van Suriname* te vinden.

Het relaas van zijn leven bevat ondanks alle triestheid een positieve, optimistische boodschap.

Het lukte De Kom voor korte tijd de verschillende bevolkingsgroepen tot elkaar te brengen in een strijd voor een menswaardig bestaan!

Mogen de Surinamers hieraan blijvend inspiratie en hoop ontleenen.

Judith de Kom,  
namens de familie De Kom  
maart 1981



‘SRANANG’, ONS VADERLAND





Van 2 tot 6 graden zuiderbreedte, van 54 tot 58 graden westerlengte, tussen het blauw van de Atlantische Oceaan en het ontoegankelijke Toemoek-Hoemakgebergte, dat de waterscheiding vormt met het Amazonebekken, gevat tussen de brede waterstromen der Corantijn en Marowijne, die ons van Brits- en Frans-Guyana scheiden, rijk aan ontzaglijke bossen, waar de groenhart, de barlak, de kankantrie en de kostbare bruinhart groeien, rijk aan brede rivieren, waar reigers, wieswiesies, ibissen en flamingo's hun broedplaatsen vinden, rijk aan natuurlijke schatten, aan goud en bauxiet, aan rubber, suiker, banaan en koffie... arm aan mensen, armer aan menselijkheid.

Sranang – ons vaderland.

Suriname zoals de Hollanders het noemen.

Nederlands twaalfde en rijkste, nee, Nederlands armste provincie.

Tussen de kust en de bergen sluimert onze moeder, Sranang, sedert duizend en nogmaals duizend jaren. Niets is veranderd in de dichte bossen van haar onbekende binnenlanden.

De oerwouden van het hoogland schijnen verstart in een eeuwenlang zwijgen, pas tegen de nacht ontwaakt, als een verborgen muziek, het gonzende geruis van duizenden insecten. Romantischer, maar tevens woester, is het landschap in de savannen en langs de rivieren. Slingering van lianen die als draperieën neerhangen van de bomen, versperren de weg, wilde orchideeën bloeien, hier leven de schichtige patjiera's, kapucijnaapjes balanceren op de takken, papegaaien laten hun schrille kreten horen, de jaguar loert, een gordeldier speurt met zijn spitse tong naar mieren.

Onberoerd en onontgonnen wachten sedert duizenden jaren de donkere bossen van moeder Sranang. Zonderlinge dieren wonen hier, wier namen in het Westen nauwelijks bekend zijn: boommiereneters, boomstekelvarkens, de vireo's, de tanagra's, de tiegrieman en de blauwdas, pepervreters zitten op de hoge toppen der palmen en zwermen dagvlinders, de schitterend blauwe morpho's,

de gele en oranjekleurige callidrya's verheffen zich tot vaak onder de kruinen der bomen.

Mensen?

Mensen zijn er nauwelijks om van deze schoonheid te genieten.

In het benedenland wonen de Warans, de Arowakken en de Caraïben, zwakke uitstervende indianenstammen, machteloze afstammelingen der oorspronkelijke bevolking die door de blanken van de beste plaatsen werden verdrongen. In het bovenland de Trio's en de Ojana's. Hun kralenarbeid en kunstig vlechtwerk, hun fijnbewerkte danssieraden spreken van een aangeboren zin voor schoonheid.

Ongeveer 2450 indianen en ongeveer zeventienduizend marrons, de bosnegers, over wie wij later nog zullen spreken.

Ten hoogste twintigduizend mensen bevolken de binnenlanden van Sranang, een gebied van bijna vijfmaal de oppervlakte van Nederland. Voor de rest zijn de bossen slechts bevolkt met agoeti's en luiaards, met bosduivels, tapirs en watervarkens, met de brulaap, miereneter en aboma snitjie.

De historie is moeder Sranang voorbijgegaan, drie eeuwen Hollandse kolonisatie hebben haar binnenland onberoerd gelaten, de stroomversnellingen van haar rivieren drijven geen motoren, de vruchtbare gronden zijn niet bezaaid, de kostelijke schatten der bossen zijn niet ontgonnen, in bitterste armoede, in schamele onwetendheid leven de wilde stammen temidden van een natuur, waarvan de overdaad nutteloos telooft.

Zelden waagt een blanke zich in deze wildernissen, waar de weg slechts aan de indianen en de bosnegers bekend is. Langs de loop der rivieren dringt soms een Franse *libéré*, een Britse *rowdy*, een Hollandse onderzoeker het land in. Ze zetten hun mes in de blanke huid der bolletrie en doen het kostbare melksap vloeien. Doch de *libéré* keert terug naar de kust, de *rowdy* drinkt zich dood in een whiskyroes, aan zijn eenzaam kampvuur, de Hollander laat zich door marrons in een kano de rivier afvloeien, de wildernis blijft achter, de wonden der rubberbomen vergroeien, het verlaten kamp wordt door slingerplanten overwoekerd.

Van Hollandse invloed, Hollandse energie, Hollandse beschaving valt in het binnenland van Sranang geen spoor te vinden, in geen weg, geen brug, geen huis staat Hollandse historie geschreven.